

Beslutat av:
Ulrika Lindén
Dokumentägare:
Ulrika Lindén
Gäller från och med
2023-01-01
Ansvarig organisation:
Rättsavdelningen
Beslutsdatum:
2022-11-28

Infoklass: 1
Nr: 5/22
Diarienummer:
KFM 24199-2022
Ny

Sökandens kostnadsansvar vid handräckning

Utgångspunkten är att svaranden ska betala samtliga kostnader som uppkommer när Kronofogden verkställer en handräckning. Om svaranden inte kan betala kostnaderna är sökanden ansvarig för vissa kostnader enligt vad som anges i det följande.

Sökanden ansvarar gentemot staten för kostnader i samband med handräckning, så länge åtgärderna ryms inom 16 kap. 6 § första stycket utsökningsbalken. Verkställigheten i förhållande till sökanden anses avslutad när egendomen har tagits om hand för förvaring. Sökandens ansvar för kostnaderna upphör därför när egendomen har tagits om hand för förvaring och förvaringen sker för att ta tillvara svarandens intressen.

Sökanden är också ansvarig för kostnader för att förvara egendom om förvaringen är ett led i att ta bort egendomen och återställa sökandens besittning, till exempel förvaring i väntan på att egendomen tas om hand för magasinering. Sökanden ska i så fall ha haft anledning att anta att en sådan verkställighetsåtgärd kan vidtas.

Sökanden är också ansvarig för kostnader för åtgärder som inte omfattas av 16 kap. 6 § första stycket utsökningsbalken men som måste vidtas för att genomföra förpliktelsen i exekutionstiteln, till exempel rivning av en byggnad.

Sökanden är inte ansvarig för kostnader för att förstöra egendom, om svaranden godkänner att egendomen förstörs i stället för att den tas om hand för förvaring. Däremot är sökanden ansvarig för transportkostnader och kortare förvaring i avvaktan på att egendomen ska förstöras, om Kronofogden anser att transport och förvaring är ett led i att ta bort egendomen.

Postadress

Box 1050
172 21 SUNDBYBERG

Besöksadress

Esplanaden 1
172 67 SUNDBYBERG

Telefon 0771-73 73 00

www.kronofogden.se
kontakt@kronofogden.se

Sökanden är ansvarig för kostnader om sökanden har det miljörättsliga ansvaret, och Kronofogden på grund av regler om miljörättsansvar till exempel behöver förstöra (destruera) egendom.

Det här beslutet har fattats av rättschef Ulrika Lindén. Verksjurist Olof Dahnell har föredragit ärendet. I den slutliga handläggningen har även enhetschef Christina Sundblad deltagit. Beslutet har godkänts digitalt och saknar därför underskrift.

Ulrika Lindén

Olof Dahnell

Nr:
KFM 24199-2022

Rättslig promemoria

1 Sammanfattning

Sökanden ansvarar gentemot staten för förrättningskostnader för åtgärder som kan anses ingå i verkställigheten och som omfattas av 16 kap. 6 § första stycket utsökningsbalken. I förhållande till sökanden är förrättningen avslutad när egendomen tas om hand för förvaring. Sökanden ansvarar därför inte för förvaringen om den sker för att ta tillvara svarandens intressen (jmf. 17 kap. 3 § utsökningsbalken).

Sökanden är ansvarig för kostnader för förvaring av egendom om förvaringen är ett led i att ta bort egendomen för att senare transportera bort den, till exempel förvaring i väntan på att det finns ett magasin där egendomen kan förvaras. Då är det inte fråga om förvaring för att ta tillvara på svarandens intressen utan en del i att ta bort egendomen.

Sökanden kan i två situationer bli ansvarig för kostnader för åtgärder som inte anges i 16 kap. 6 § utsökningsbalken. Den första situationen är om sökanden har det miljörettsliga ansvaret och det då blir aktuellt att till exempel förstöra egendom. Den andra situationen är om sökanden ansöker om verkställighet av ett beslut eller en dom och åtgärden inte ryms i 16 kap. 6 § utsökningsbalken. Sökanden har till exempel ansvar för kostnaderna för att riva en byggnad eller ta bort en väg om det är vad som anges i exekutionstiteln som förpliktelse för svaranden.

2 Bakgrund, frågeställning och syfte

Högsta domstolen har i NJA 2017 s. 1033 prövat frågan om sökandens ansvar för förrättningskostnader vid handräckning.

Ställningstagandet syftar till att klargöra tolkningen av rättsläget och att klargöra vilka kostnader sökanden kan bli ansvarig för vid verkställighet av handräckning.

3 Gällande rätt m.m.

Lagregler

Vid handräckning gäller bestämmelserna i 16 kap. 11-12 a §§ utsökningsbalken. I 12 § andra stycket anges att ”Beträffande genomförandet av verkställigheten tillämpas 6 §”.

I 16 kap. 6 § första stycket utsökningsbalken anges att ”Kronofogdemyndigheten skall vid behov ombesörja transport av egendom som skall bortföras, hyra utrymme för förvaring av egendomen och vidtaga andra liknande åtgärder som föranleds av avhysningen.” I tredje stycket regleras vad som gäller om egendom tas om hand för förvaring under en tid av högst tre månader.

Regler om kostnader finns i 17 kap. utsökningsbalken. Utgångspunkten är att svaranden ska stå för kostnaderna för handräckningen, men att sökanden kan bli ansvarig för kostnader som inte kan tas ut hos svaranden. I 17 kap. 3 § utsökningsbalken regleras undantag från sökandens ansvar för kostnader. I tredje stycket står det att sökanden vid avhysning och avlägsnande inte ansvarar för kostnader för förvaring av svarandens egendom eller för andra åtgärder som syftar till att skydda svaranden mot förlust. Detsamma gäller kostnader för försäljning enligt 16 kap. 7 § utsökningsbalken.

I förordning (1992:1094) om avgifter vid Kronofogdemyndigheten regleras vilka avgifter och kostnader som får tas ut i bland annat utsökningsmål. I 13 § första stycket anges att ”Särskild avgift tas ut när det uppkommer särskild kostnad för staten för en åtgärd i målet. Avgiften motsvarar kostnaden.”

Förarbetsuttalanden

Prop. 1980/81:8 (propositionen till utsökningsbalken)

I förarbetena till 16 kap. 6 § utsökningsbalken framgår att föredragande statsråd instämde i beredningens uppfattning att det inte är rimligt att svarandens egendom ställs på gatan eller liknande. Egendom behöver tas om hand. Föredraganden ansåg att sökanden inte ska ansvara för kostnader för förvaringsutrymme, eftersom kommunen har en skyldighet att hjälpa svaranden och ta hand om svarandens egendom vid avhysning från en bostadslägenhet. Verkställigheten anses inte vara avslutad förrän egendomen har omhändertagits på ett lämpligt sätt. Kronofogden ansvarar för att egendomen tas om hand. Det innebär att myndigheten behöver ordna med medarbetare som sköter handräckningen, med transportmedel och med en plats dit egendomen ska transporteras.

Om Kronofogden bedömer att egendom saknar värde bör enligt föredragande statsråd egendomen med svarandens medgivande kunna transporteras direkt till en avstjälningsplats. Egendomen bör däremot magasineras om det saknas ett medgivande eller om Kronofogden bedömer att egendomen har ett värde som kan täcka förvaringskostnaderna. Om inte kommunen åtar sig magasineringen får Kronofogden anlita någon annan för den uppgiften. Den som sköter magasineringen har samma befogenheter som en person som tar emot en deposition. Magasineraren har rätt att efter en viss tid sälja egendomen så att den täcker depositionsavgiften. Eventuellt underskott ska i första hand svaranden stå för. I andra hand får staten svara för kostnaden.

Föredraganden anförde slutligen att ”Principen att verkställigheten inte skall anses avslutad förrän egendomen har omhändertagits på lämpligt sätt bör slå igenom inte bara när det gäller kronofogdemyndighetens ansvar för transport och magasinering utan även i fråga om sökandens ansvar i kostnadshänseende. I motsats till beredningen anser jag att sökanden i förhållande till statsverket bör svara även för kostnad för transport till ny lägenhet eller till magasin eller annat lämpligt förvaringsutrymme. Däremot bör sökanden inte vara skyldig att svara för magasinshyra eller annan avgift för förvaring av egendomen (se vidare under 17 kap. 3 §).” (se sid 786).

I förarbetena till 17 kap. 3 § utsökningsbalken uttalar föredragande statsrådet att ansvaret för kostnader har behandlats i anslutning till bestämmelsen i 16 kap. 6 § utsökningsbalken. Sökanden bör ansvara för kostnaden för avhysning och transport av egendom till en ny lägenhet, magasin eller annat lämpligt förvaringsutrymme. Däremot bör sökanden inte stå för kostnader för förvaring eller för annan åtgärd som syftar till att skydda svaranden mot förlust, till exempel utfodring och skötsel av avhysta djur eller nödvändigt underhåll av maskiner och fordon. Kostnader för åtgärder för att avhyst egendom ska tåla en längre tids förvaring ska inte heller belasta sökanden (se s. 834 f.).

Prop. 2016/17:159 Avlägsnande – en ny form av handräckning

År 2017 infördes i 16 kap. utsökningsbalken bestämmelser om åtgärder för att tvinga någon att flytta eller lämna en viss plats (avlägsnande). I förarbetena berörs frågan om en begränsning av sökandens ansvar för kostnader i samband med avlägsnande. Det konstaterades att det finns undantag från regeln om sökandens ansvar för kostnaderna, till exempel att sökanden vid avhysning inte ansvarar för kostnader för förvaring av

svarandens egendom eller andra åtgärder som ska skydda svaranden mot förlust.

Förarbetena pekar på att hanteringen av egendom som sker efter att den har transporterats bort, inte anses ingå i verkställigheten och hänvisar till propositionen till utsökningsbalken och de uttalanden som har gjorts där. Regeringen menar i propositionen att samma bestämmelser om hantering av egendom ska gälla vid både avhysning och avlägsnande. Det innebär att sökanden inte ska ansvara för kostnader för exempelvis förvaring av egendom vid avlägsnande (se sid 48 f.).

Praxis

NJA 2017 s. 1033 Skeppet Normy

I NJA 2017 s. 1033 tar Högsta domstolen upp frågan om sökandens ansvar för förrättningskostnader vid verkställighet av ett interimistiskt beslut om särskild handräckning för att återställa rubbad besittning. Frågan i målet är om sökanden ska ansvara för kostnader för att förstöra svarandens egendom efter att den har transporterats bort från sökandens fastighet. I avgörandet redogör Högsta domstolen för principerna för vilka kostnader som får tas ut och hos vem vid verkställighet av handräckning. Högsta domstolen uttalar bland annat att regelverket om särskild handräckning skyddar sökandens besittning. Reglerna syftar bland annat till att den som har drabbats av en besittningsrubbing ska vända sig till myndigheter i stället för att själv ta sig rätt. Systemet bör därför tillhandahålla ett snabbt, enkelt och billigt sätt att återställa besittningen när den har rubbats.

Högsta domstolen uttalar också att ”Utgångspunkten är alltså att sökanden med en ansökan om särskild handräckning ska kunna uppnå resultatet att återställa situationen när det gäller den rubbade besittningen. Normalt har sökanden inte någon annan skyldighet i förhållande till svarandens egendom än att avstå från att själv vidta åtgärder för att återställa sin besittning (andra skyldigheter kan föreligga om ett miljörättsligt ansvar aktualiseras för en fastighetsägare, jfr MÖD 2006:63 beträffande avfall som olovligen placerats på fastighet).”

Högsta domstolen konstaterar att sökandens ansvar för kostnader är kopplat till vad som ingår i verkställigheten. Domstolen hänvisar till förarbetsuttalandena till 16 kap. 6 § utsökningsbalken där det står att verkställigheten inte är avslutad förrän egendomen har tagits om hand på lämpligt sätt. Det bör också påverka sökandens ansvar för kostnaderna (punkterna 21–22).

Högsta domstolen konstaterar att begränsningen av kostnadsansvaret har fått genomslag i lagstiftningen genom 17 kap. 3 § utsökningsbalken. Där begränsas sökandens ansvar för kostnader för exempelvis förvaring vid avhysning och avlägsnande. Högsta domstolen anger, se punkt 25, att ”Bestämmelsen i 17 kap. 3 § tredje stycket UB klargör när verkställigheten i förhållande till sökanden ska anses avslutad vid avhysning (och numera även avlägsnande). Bestämmelsen kan inte tolkas motsatsvis beträffande vad som gäller vid verkställighet enligt 16 kap. 11–12 a §§. Även vid sådan verkställighet bör sökandens ansvar omfatta endast åtgärder som kan anses ingå i verkställigheten i förhållande till just sökanden. Förarbetsuttalandena avseende 16 kap. 6 § ger stöd för det (se p. 22).”

Högsta domstolen bedömer sedan att sökandens ansvar för kostnader beror på vilken typ av åtgärder som kan förutses (16 kap. 6 § första stycket). Åtgärder som anges i bestämmelsen är borttransport, förvaring och andra liknande åtgärder. Åtgärden att förstöra egendom med svarandens godkännande, ryms inte i bestämmelsen. Sökanden är därför inte ansvarig för kostnader för förstöring. Men om sökanden har ett miljörättsligt ansvar för slutlig hantering av egendomen kan saken komma i ett annat läge.

4 Kronofogdemyndighetens bedömning

Frågan i Högsta domstolens avgörande om förämningskostnader gäller om sökanden kan bli ansvarig för kostnaderna för att förstöra egendom, men domstolen gör även principiella uttalanden om kostnadsansvaret vid handräckning. Utifrån vad Högsta domstolen uttalat i beslutet framgår att Högsta domstolen drar en gräns för när handräckning i förhållande till sökanden är avslutad, även om det därefter kvarstår moment som Kronofogden måste utföra. Denna gräns är också styrande för sökandens ansvar för kostnaderna. Gränsen är densamma som vid avhysning och innebär förrättningen anses avslutad i förhållande till sökanden när egendomen tas om hand för förvaring. Det innebär då att sökanden ansvarar för kostnader fram till att egendomen magasineras för att ta tillvara svarandens intressen, men inte för kostnaden för själva magasineringen.

Om svaranden inte kan betala förrättningskostnaderna blir sökanden ansvarig för att betala för åtgärder som syftar till att återställa sökandens besittning, om det är en åtgärd som ryms inom 16 kap. 6 § första stycket utsökningsbalken. Åtgärder som följer av 16 kap. 6 § utsökningsbalken kan till exempel handla om transport, förvaring och andra liknande åtgärder som

vidtas. Samtidigt gäller begränsningen i 17 kap. 3 § utsökningsbalken att sökanden inte svarar för kostnaden för förvaring av svarandens egendom eller för andra åtgärder som väsentligen avser att skydda svaranden mot förlust. Sökanden kan även bli ansvarig för kostnader för en åtgärd som följer av ett beslut eller en dom men som inte ryms inom 16 kap. 6 § utsökningsbalken, till exempel rivning av en byggnad. Det är då fråga om åtgärder som måste vidtas på grund av den utdömda förpliktelsen. Kostnaden för en sådan åtgärd är då en kostnad som enligt 17 kap. 2 § utsökningsbalken jämförd med 13 § förordning (1992:1094) om avgifter vid Kronofogdemyndigheten ska tas ut i målet och som sökanden kan bli ansvarig att betala för.

Sökanden är ansvarig för kostnader för förvaring om det är fråga om kortare förvaring innan egendomen kan transporteras iväg för magasinering eller för att förstöras. Det gäller om sökanden bör ha kunnat förutse åtgärden. Åtgärden ingår då som ett led i verkställigheten för att återställa besittningsrubbningen.

Sökanden som har det miljörättsliga ansvaret kan bli ansvarig för kostnader för andra åtgärder än de som ryms i 16 kap. 6 § första stycket utsökningsbalken. Det gäller till exempel vid förstöring av egendom.

Innan Kronofogden vidtar åtgärder ska parterna underrättas, om åtgärden kan ha betydelse för dem (16 kap. 6 § andra stycket). Även om bestämmelsen bara nämner parterna bör även tredje man i vissa fall underrättas, till exempel panthavare. Panthavarens rätt kan äventyras om Kronofogden förstör egendom.